

súd m	soud
súdarati se, -ām se	srážet se, střetávat se
súmānūt, -a, -o	bláznivý, poblouzněný
svēst ž	vědomí
svētačkī, -ā, -ō	světecký
tājan, -jna, -jno	tajný
T-ā večera	Poslední večeře
téžnja ž	snaha, úsilí
tvórac m	tvůrce, stvořitel
ùčēšče s	účast
ùzimati ù-a	zúčastnit se
ukrásiti, ùkrāsīm	ozdobit, vyzdobit
ùnosan, -sna, -sno	výnosný
uobrāzilja ž	představa, představivost
ùticājan, -jna, -jno	vlivný
vīzija ž	vidina, vize, prelud
zahtévati, zàhtēvām	požadovat
zámetak m	zárodek
zaprepašcénje s	ohromení, úžas, údiv
zbunjívati, zbùnjujēm	přivádět do rozpaků
žúrno	spěšně

B/ Mluvnice

Souvětí podřadné

Složene rečenice zavisnog odnosa (hipotaksa)

Souvětí podřadné tvoří věta hlavní, řídící (glavna, upravna rečenica) a jedna či více vět vedlejších (sporedne rečenice). V souvětí podřadném jsou věty vzájemně úzce spjaty a jedna na druhé mluvnický závisí. Závislá (vedlejší) věta může svým obsahem vysvětlovat či doplňovat obsah věty, na níž závisí. I vedlejší věta však může být za určitých okolností větou řídící, a to tehdy, když na ní závisí jiná vedlejší věta. První věta se pak pro druhou stává větou hlavní bez ohledu na to, že sama závisí na jiné větě.

Spojování vět pomocí spojovacích výrazů je v souvětí podřadném obvyklé, zatím co asyndetismus, který je u souvětí něho souvětí dosti častý, v souvětí podřadném je vzácný.

Existuje několik druhů vedlejších vět:

Podle toho, v jakém je poměru obsah věty vedlejší k obsahu věty hlavní (řídící), podřadná souvětí dělíme do tří základních skupin:

I. Věty obsahové:

- a) věty podmětné,
- b) věty předmětné,
- c) věty přívlastkové.

II. Věty příslovečně určovací (doplňovací):

- a) věty účelové,
- b) věty časové,
- c) věty způsobové,
- d) věty příčinné a důvodové,
- e) věty účinkové
- f) věty podmínkové,
- g) věty přípustkové,
- h) věty místní.

III. Věty vztažné.

I. Věty obsahové

Izrične rečenice

Věty obsahové jsou vedlejší, závislé věty, v nichž je vyjádřen vlastní myšlenkový obsah věty řídící. V užším slova smyslu to jsou věty, které závisí na slovesech mluvení, myšlení a vnímání. Nejčastěji se spojují se svými řídícími větami spojkou "da".

Zna da je dobio unosan i zanimljiv posao.

Vidi se da preživljava mučne trenutke.

Neki pričaju da su videli freske.

Osećao je da drhti pred praznim papirom.

Se svou větou řídicí se obsahové věty mohou spojovat i příslovcem "kako". V takových větách je vyjádřen i slabý odstín způsobu, kterým probíhá děj. Nejde však o děj vyjádřený přísudkem řídicí věty, ale o děj vyjádřený přísudkem věty vedlejší, která je uvozena tímto příslovcem.

Pričao nam je kako je dugo i teško studirao.

Osećao sam kako mi slikanje opet prija.

Govore kako uvek slika isti motiv.

V platnosti spojovacího výrazu obsahové věty s větou řídicí se v srbocharvátštině používá i příslovcem "gde". Takovým větám je vlastní odstín označování místa, kde probíhá děj vyjádřený přísudkem vedlejší, závislé věty.

Ugledat ću drugog čovjeka gdje ide mojim stopama.

Obsahové věty se mohou vyskytovat bez jakýchkoli spojovacích výrazů. Tyto věty se pak oddělují od svých řídicích vět dvěma tečkami nebo pomlčkou.

A bilo je jasno: saveznici imaju svega.

Podle své syntaktické funkce mohou mít věty obsahové:

a) funkci podmětu (věta podmětná) - subjekatska rečenica

Nije pravo da njegova slika propadne. = Propadanje njegove slike nije pravedno.

b) Funkci předmětu (věta předmětná) - objekatska rečenica

Osećao je da drhti pred praznim papirom. = Osećao je drhtanje pred praznim papirom.

d) Funkci přívlastku (věta přívlastková) - atributna rečenica

Gledao je slikara kako slika i vajara kako vaja.

(V češtině jsou takové věty chápány jako věty doplňkové.)

Modalita souvětí s obsahovými vedlejšími větami

Všechny dosud uvedené obsahové věty měly význam vět oznamovacích. Kromě toho však existují obsahové věty, které

mají modální charakter. Jsou to věty, které vyjadřují jiný vztah subjektu k obsahu věty v podobě požadavků, přání, lítosti, snahy, připravenosti, naděje, předpokladu, potřeby, nutnosti pro uskutečnění ještě nerealizovaných nebo neurčitě realizovaných procesů. Pro svou modální povahu se nazývají věty žádací. Dělíme je do tří skupin:

a) rozkazovací věty (imperativne rečenice)

Věty rozkazovací vyjadřují rozkaz nebo zákaz, jsou vyjádřeny rozkazovacím způsobem nebo nějakým jiným tvarem slovesa mluvení, když se tímto slovesem vyjadřuje určitý druh příkazu.

Recite mu neka odmah počne da slika.

Vlasnik je izričito zahtevao od umetnika da naslika nešto uzbudljivo.

Rozkazovací věty se liší od ostatních vět žádacích i tím, že jich lze použít i samostatně.

Neka čovek uživa.

b) Věty přací (željne rečenice)

Jsou to věty, které závisí na slovesech želeti, zaželeti, voleti, žudeti apod. I tyto věty lze použít samostatně, a to nejčastěji v hovorovém jazyce, jako požehnání, přísaha, proklínání apod.

Uvek je želeo da naslika neku vrstu minijaturne Tajne večere.

Mlad junače, da te bog ubije.

c) Explikativní věty (eksplikativne rečenice)

V srbocharvátských mluvniciích jsou tímto názvem označovány věty žádací, které závisí na všech ostatních slovesech a výrazech vnitřní nálady. Tato slova jsou velmi rozmanitá, např. dopuštati, uspeti, umeti, zasluživati, strahovati, nastojati, očekivati, biti voljan, biti spreman, planirati apod.

Nisu umele da se raduju lepom glasu.
Ni reči nije uspeo da joj došapne.

Nepřímá řeč (posredni, indirektni govor)

Zvláštním druhem obsahových vět je nepřímá řeč, což je ve skutečnosti vedlejší větou předmětnou vyjádřený obsah slovesa mluvení. Nepřímou řečí se něčí myšlenky vyjadřují přesně, ale zprostředkovaně a ne vždy v takové podobě, v jaké byly vysloveny. S hlavní větou je nepřímá řeč spojena spojovacími výrazy "da" a "kako".

Svakome se žalio kako nema posla.
Slikar je svima govorio da su mu prijatelji pro-
našli unosan posao.
Rekla im je da je već radila freske.

Přímá řeč (neposredni govor)

O přímé řeči se hovoří tehdy, když se něčí myšlenky podávají tak, jak byly proneseny.

Svakome se žalio: "Nemam posla".
Slikar je svima govorio: "Prijatelji su mi pro-
našli unosan posao".
Rekla im je: "Već sam radila freske".

II. Věty příslovečně určovací

Odredbene rečenice

Věty účelové

Namerne (finalne) rečenice

Věty účelové jsou závislé, vedlejší věty, které vyjadřují účel, úmysl nebo cíl, kvůli kterému probíhá děj hlavní, řídící věty. Děj účelové věty je nejčastěji vyjádřen prezentem, může však být vyjádřen i tvarem kondicionálu (potenciálu) a zřídka kdy tvarem futura.

Fra Jozo se popeo na stenu da vidi rezbarije na mramornoj tavanici.

Išla sam na izložbu da kupim njegove slike. Gurao se kroz gomilu da bi bolje video izložene slike.

Pa potegnu teška buzdovana da će njime udrít Arapina.

Účelové věty mohou být i záporné.

Stavila je periku da je ne prepoznaju.

K větě řídící se účelové věty připojují těmito spojovacími výrazy: da, kako, da bi, eda, ne bi li, neka (vzácně).

Základním typem těchto vět jsou věty uvozené spojkou "da" s prezentem. Používají se v případech, kdy se jimi chce vyjádřit, že dosažení cíle je jisté.

Spojka "kako" se používá v účelových větách s kondicionálem a naznačuje pouze možnost dosažení účelu.

Velmi slabou možnost dosažení cíle vyjadřují věty uvozené spojkou "eda".

Zvláštní postavení zaujímají účelové věty spojené s větou řídící výrazem "ne bi li". Tento výraz neuvozuje zápornou větu, ale pouze signalizuje, že dosažení výsledku, cíle, účelu je nejisté a spočívá pouze na předpokladu.

Věty účelové se obvykle neoddělují čárkou. Výjimku tvoří případy, kdy je účelová věta v inverzi, tedy před větou hlavní.

Slika portrete kako bi zaradio za život (...aby si vydělal na život).

Organizovala je izložbu njegovih radova ne bi li se uverila u njihovu vrednost (...aby se přesvědčila o jejich hodnotě).

Došla je na izložbu da vidi slike (...aby viděla obrazy).

Da bi sačuvala njegovu sliku, sakrila ju je.